

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р **Юлияна Крумова Маринова, д.м.**

Ръководител катедра по Социална медицина и здравен мениджмънт, Медицински факултет, Тракийски университет – Стара Загора
за представения дисертационен труд

„Рехабилитационни грижи и качество на живот при пациенти, преживели мозъчен инсулт”

От **Николай Светославов Недев**

докторант в самостоятелна форма на обучение
за придобиване на образователна и научна степен „Доктор“

по област на висше образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.4 Обществено здравеопазване, научната специалност „Управление на общественото здраве”

Настоящото становище представям в качеството си на член на Научното жури, назначено със Заповед № Р-109-403/09.07.2018 г. на Ректора на Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” - Варна въз основа на решение на Факултетния съвет на Факултета по обществено здравеопазване (Протокол №126/28.06.2018 г.) за оценяване на дисертационния труд на Николай Светославов Недев, д.м. с научни ръководители доц. д-р Параскева Манчева, дмн и доц. д-р Наталия Ушева, дм. Дисертационният труд е обсъден и предложен за защита от заседание на Катедра „Социална медицина и организация на здравеопазването”, при Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” - Варна.

Представеният за оценяване дисертационен труд отговаря на изискванията, посочени в Закона за развитие на академичния състав и Правилника за неговото приложение. Дисертацията е във вид и обем, съответстващи на специфичните изисквания на катедрата. Съдържа 183 стандартни машинописни страници. Дисертационният труд е структуриран в девет глави и е онагледен с 40 фигури, 30 таблици и 9 приложения. Книгописът съдържа 222 литературни източника, от които 30 на кирилица и 192 на латиница.

Кратки биографични данни за докторанта: Николай Светославов Недев се дипломира през 2005 г. с ОКС бакалавър кинезитерапевт от Русенски университет „Ангел Кънчев“ – гр. Русе. Притежава ОКС магистър по специалност Здравен мениджмънт от Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ гр. Варна от 2007 г.; магистър по специалност Рехабилитация, морелечение, уелнес и СПА от 2016 г.; магистър по специалност Кинезитерапия от НСА „Васил Левски“ от 2018 г. От 2009 г. е преподавател в Медицински колеж към МУ „Проф. д-р Параскев Стоянов“ гр. Варна, асистент към УНС – Рехабилитатор и курсов ръководител. Николай Недев осъществява ръководство на учебно-научен сектор Рехабилитатор в периода 09.2013-05.2015 г., а от 06.2015 г. и досега е Зам.-

директор на Медицински колеж към МУ-Варна. Член е на Асоциацията на физиотерапевтите в България (АФБ), на: колежанския съвет на МК-Варна, програмните съвети на специалностите „Рехабилитатор“ и магистърска програма „Рехабилитация, морелечение, уелнес и СПА“. Участва в работни групи по програмни акредитации на специалностите от МК – Варна, академичен наставник по проект „Студентски практики“ към МОН, координатор по програма „Еразъм+“ за Медицински колеж - Варна. Владее английски език на добро ниво.

Темата на дисертационния труд: „Рехабилитационни грижи и качество на живот при пациенти, преживели мозъчен инсулт“ е отлично подбрана, в пълно съответствие с научната област и професионален профил на докторанта, правилно формулирана и отразява целта на научното проучване. **Актуалността** на темата е обоснована по категоричен начин във въведението на дисертационния труд.

Литературният обзор е представен като постановка на проблема в първа глава – „Рехабилитационни грижи и качество на живот при пациенти, преживели мозъчен инсулт. Световен опит и национални възможности“. Литературният обзор е с обем 52 страници, структуриран в три раздела. Добросъвестно и задълбочено Николай Недев разглежда посочените проблеми в следната последователност:

- Медико-социално съдържание на заболяването мозъчен инсулт и въздействието му върху рехабилитационните грижи;
- Рехабилитационни грижи при пациенти с мозъчен инсулт – понятиен апарат, световен и български опит; възможност за извеждане на добри за България практики; българският опит в рехабилитацията на пациенти, преживели мозъчен инсулт;
- Здраве, болест и качество на живот при пациенти, преживели мозъчен инсулт – същност и възможности за измерване; качество на живот – определение и същност; методики за оценка на качеството на живот при пациенти, преживели мозъчен инсулт – генерични и специфични въпросници.

Използваните литературни източници представляват научни публикации на български и чуждестранни изследователи, както и официални национални и международни документи и анализи, коректно цитирани от докторанта. Написан е със стегнат научен стил и отразява задълбочено познание на проблемната област. Следва да се подчертае умението на автора да борави и обсъжда научна литература в сложна, интегрална област с важни отражения за съвременното общество и медицинска практика. Специално внимание и висока оценка заслужава обзорът в частта за **световния и българския опит** в осъществяването на рехабилитационни грижи за пациенти, преживели мозъчен инсулт като уязвима група с повишен риск от инвалидизация, и възможностите за извеждане на добри за България практики. Прегледът на литературата Николай Недев систематизира с изводи в 5 пункта. Като цяло литературният обзор е с **приносен характер** и представлява солидна база за собственото проучване.

Цел, задачи, хипотези, материал и методи се представят на 7 страници от дисертацията (глава втора). Същите са ясно формулирани и аргументирани. **Целта** е точна и ясна: „да се анализират предлаганите от здравната система възможности за рехабилитация на пациенти, преживели мозъчен инсулт (ППМИ) и се разкрият възможностите за подобряване на тяхното качество на живот“. Изследователските **задачи** са представени в 6 пункта, пряко свързани с целта.

Съответно на тези задачи са издигнати **3 хипотези**: 1. „наличните възможности за провеждане на рехабилитация не отговарят на потребностите ППМИ; 2. Качеството на проведената рехабилитация при ППМИ е ниско; 3. Недостатъчните рехабилитационни грижи водят до ниско качество на живот на ППМИ.

Ясно са описани **обекта и предмета** на изследването, както и критериите за подбор на изследваните лица. Извадката включва 414 лица, представляващи 89.03% от всички пациенти, преминали през Обща ТЕЛК на УМБАЛ «Св. Марина» - Варна предвид критериите за включване. Проучването е одобрено от Комисията по етика на научните изследвания към МУ – Варна и е проведено през периода септември 2014 – септември 2015 г. Николай Недев подробно представя етапите на проучването, методите и инструментите на изследването. Използваните **методи** са адекватни на поставените задачи и са описани подробно и точно от докторанта: - документално-съдържателен анализ на нормативни актове и етични документи; - социологически: анкета за проучване на качеството на проведената рехабилитация; оценка на качеството на живота с приложение на генеричен въпросник (WHOQOL-BREF), валидиран за България през 1999 г. от В. Петков; - специфичен тест – Brunnstrom test - за оценка на засегнатите крайници при хемипареза по 6-степенна скала. **Инструментите на изследването** са описани задълбочено и приложени към дисертационния труд: анкетна карта за проучване на качеството на проведената рехабилитация; въпросник за оценка качеството на живота; шест-степенен тест за функционална оценка на хемипареза по S. Brunnstrom (приложения 1, 2, 3). **Математико-статистическите методи** за обобщаване и анализ на данните от проучванията са коректно представени и адекватни на изследователските задачи.

Резултатите от собствените проучвания (глава трета) Николай Недев представя в **7 направления** на 78 страници (най-обширната част от дисертацията) в следната последователност: 1. Описателна характеристика на респондентите, преживели мозъчен инсулт; 2. Рехабилитационни грижи и осведоменост на пациенти с мозъчен инсулт; 3. Оценка на качество на живот на пациенти, преживели мозъчен инсулт; 4. Надеждност на WHOQOL-BREF при пациенти, преживели мозъчен инсулт; 5. Оценка на функционалното възстановяване на пациенти, преживели мозъчен инсулт чрез Brunnstrom test за хемипареза; 6. Обобщение; 7. Модел за предоставяне на рехабилитационни грижи в домашни условия. Същите са подробно описани, богато онагледени и аналитично обсъдени. Изложението в тази част е адекватно структурирано, логически обвързано с последователността на представяне и анализ на резултатите. Следва да подчертая: стойността на представения дескриптивен анализ на самооценката за качеството на живот при пациенти, преживели мозъчен инсулт, в съответните области (телесна, психологическа, отношения и област среда) и направената от докторанта сравнителна характеристика на резултатите от собственото проучване и други автори, както и обсъждането на резултатите от собствените проучвания, направено добросъвестно и с вещина. Същото е отражение на задълбоченото познаване на проблемите и умението на автора да борави коректно с научната информация, да прилага подходящите статистически методи и да интерпретира получените резултати. Висока оценка заслужава разработеният **модел** за предоставяне на рехабилитационни грижи в домашни условия, в разработването на който е приложен процесно-ориентирания подход, основаващ се на факторите,

ограничаващи достъпа до рехабилитационни грижи при пациенти, преживели мозъчен инсулт.

Изводите, приносите и препоръките от дисертационния труд са израз на умението на изследователя да систематизира и точно да адресира получените научни доказателства. Изводите са представени в 6 пункта, ясно формулирани и пряко кореспондиращи на поставената изследователска цел, задачи и хипотези. **Приносите** са с теоретико-методологичен и практико-приложен характер. Те са ярка демонстрация на значимостта и актуалността на дисертационния труд. Направен е систематичен анализ на успешните практики за рехабилитационна грижа за пациенти, преживели мозъчен инсулт в световен мащаб. За пръв път е изследвано и оценено качеството на живот чрез WHOQOL-BREF-26 ITM сред пациенти, преживели мозъчен инсулт. За пръв път е изследвана степента на двигателната възможност на хемипаретичната страна чрез Brunstrom test при тези пациенти. Проучено е отношението на пациентите, преживели мозъчен инсулт, към настоящите възможности за рехабилитация, както и мнението им за продължителност и място на провеждане на възстановителните грижи. Направен е сравнителен анализ на резултатите от собствените проучвания и аналогични такива на други автори. Предложен е индивидуален подход за осигуряване на комплексни рехабилитационни и здравни дейности в домашни условия при тези пациенти. Разработен е модел за персонализиране на изнесена в дома рехабилитационна грижа.

Николай Недев представя конкретни **препоръки** с особена значимост и на дневен ред в обществото към МЗ, НЗОК, НЦОЗА, НСИ и РЗИ: изграждане и функциониране на регистър на инсултите; въвеждане на стандарти за подобряване на мениджмънта и рехабилитацията на инсултите в извънболничната помощ; регламентиране в НРД на продължителността на рехабилитационните грижи за пациенти, преживели мозъчен инсулт; създаване на домашна здравна служба с разширени компетенции – рехабилитационни грижи в дома на пациента, както и осигуряване на мобилност на разширения мултидисциплинарен екип; разработване на социални програми за осигуряване на рехабилитация в дома като част от националната здравна политика.

Във връзка с дисертационния труд Николай Недев представя 4 публикации в периодични научни списания.

Авторефератът отговаря на изискванията, разработен е на 56 страници, правилно структуриран, написан с ясен и точен език.

Препоръки: Конкретно към дисертационния труд нямам такива. Бих препоръчала да се потърсят възможно повече пътища за оповестяване на резултатите и достигане на препоръките от този труд до техните адресанти.

Заклучение:

Представеният за оценка дисертационен труд представлява цялостна, оригинална разработка, която определено притежава достойнствата на завършен научен труд, за който бих искала да подчертая: неговата актуалност и значимост; задълбочен литературен обзор; комплексен характер на научното изследване;

разработен модел за персонализиране на изнесена в дома рехабилитационна грижа с голяма практическа стойност.

Давам **положителна оценка** на представения от Николай Светославов Недев - докторант в самостоятелна форма на обучение към Катедра „Социална медицина и организация на здравеопазването“ – Факултет „Обществено здравеопазване“, Медицински университет - Варна, дисертационен труд на тема: **„Рехабилитационни грижи и качество на живот при пациенти, преживели мозъчен инсулт“**.

Давам своя положителен вот **„ДА“** и препоръчвам на Уважаемото научно жури да гласува за **присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ на Николай Светославов Недев** по научната специалност **„Управление на общественото здраве“**, професионално направление **7.4 „Обществено здраве“** от област на висше образование **7. Здравеопазване и спорт**.

28.07.2018 г.
гр. Стара Загора

Изготвил становището:
Проф. д-р Юлияна Крумова Маринова, дм

